

EWA KRUK

**Glosa do wyroku Sądu Najwyższego
z dnia 5 marca 2014 r., sygn. IV KK 341/13¹**

Pomiędzy terminami „wydanie” a „sporządzenie” postanowienia zachodzi istotna różnica, jako że dla „wydania” konieczne jest dopełnienie kolejnych czynności procesowych określonych w art. 313 § 1 k.p.k., niezbędnych dla skuteczności tej procesowej czynności. Aby zatem postanowienie o przedstawieniu zarzutów zostało uznane za wydane, czyli prawnie skuteczne, niezbędne jest kumulatywne spełnienie trzech warunków: sporządzenie postanowienia, jego niezwłoczne ogłoszenie i przesłuchanie podejrzanego.

Sąd Najwyższy po raz kolejny odniósł się do relacji pomiędzy „sporządzeniem” a „wydaniem” postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Trudno nie zgodzić się przy tym z konstatacją, iż pomiędzy tymi terminami „zachodzi istotna różnica”. Jak się wydaje, gdyby zamiarem ustawodawcy było postawienie znaku równości pomiędzy samym sporządzeniem wskazanego postanowienia a jego wydaniem, nie posłużyłyby się odmiennymi wyrazami w przepisie art. 71 § 1 k.p.k. oraz art. 313 § 1 k.p.k. Warto jednak podkreślić, iż tego rodzaju praktyka nie była obca organom ścigania, jednak została ostatecznie zakwestionowana w judykaturze, m.in. w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 7 listopada 2000 r. (V SA 952/00, Legalis). Ponadto przepis art. 313 § 1 k.p.k. po zmianie dokonanej ustawą nowelizującą k.p.k. z dnia 10 stycznia 2003 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 155) akcentuje obowiązek niezwłocznego ogłoszenia sporządzonego już postanowienia o przedstawieniu zarzutów i przystąpienia do przesłuchania podejrzanego, chyba że „ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju”.

W sprawie, na kanwie której wydany został niniejszy wyrok brak jest danych wskazujących na to, iż osoba względem której istniało uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa ukrywała się lub przebywała poza granicami kraju. Mimo to organy ścigania nie ogłosiły jej niezwłocznie zarzutów oraz nie przystąpiły do przesłuchania, przyjmując jednocześnie, iż postępowanie przygotowawcze przeistoczyło się z fazy *in rem* w fazę *in personam* w dniu sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Podjęły tym samym nieskuteczną próbę wydłużenia 5-letniego okresu przedawnienia

¹ LEX nr 1444341.

karalności przestępstwa karnoskarbowego. Wszczęcie postępowania przeciwko sprawcy oznaczałoby bowiem wydłużenie tego okresu o kolejne 5 lat.

Sąd Najwyższy trafnie zaakcentował, iż „z przyczyn zawinionych ze strony organu” nie nastąpiło wszczęcie postępowania przeciwko osobie w pięcioletnim okresie przedawnienia karalności czynu, co w konsekwencji zrodziło konieczność uchylenia wyroków skazujących wydanych przez sąd I i II instancji oraz umorzenia postępowania.

We wskazanym wyżej zakresie stanowisko Sądu Najwyższego zasługuje na aprobatę. Trudno natomiast w pełni podzielić pogląd wyrażony w zdaniu drugim tezy głosowanego wyroku, w świetle którego warunkiem uznania postanowienia o przedstawieniu zarzutów za wydane i tym samym prawnie skuteczne jest „kumulatywne spełnienie trzech warunków: sporządzenie postanowienia, jego niezwłoczne ogłoszenie i przesłuchanie podejrzanego”. W istocie, jeśli nie zachodzi wyjątkowa sytuacja wskazana w przepisie art. 313 § 1 k.p.k. *in fine*, która uniemożliwia ogłoszenie postanowienia o przedstawieniu zarzutów lub przesłuchanie podejrzanego, organy ścigania „wydając” wskazane postanowienie powinny je nie tylko sporządzić, ale również niezwłocznie ogłosić, a także przesłuchać podejrzanego. Prawo do informacji o statusie procesowym poręcza art. 6 ust. 3 lit. a EKPC². W tym miejscu może pojawić się jednak pytanie, czy niezawiniony przez organy ścigania brak możliwości przesłuchania podejrzanego po ogłoszeniu mu już postanowienia o przedstawieniu zarzutów oznacza, iż postępowanie dalej toczy się w sprawie, a nie przeciwko określonej osobie? Zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego dla wydania skutecznego prawnie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, które powoduje, iż postępowanie przygotowawcze przekształca się z fazy *in rem* w fazę *in personam* „niezbędne” jest przecież „kumulatywne spełnienie trzech” wyżej wymienionych warunków. Odpowiedź twierdzącą na wskazane pytanie trudno byłoby jednak zaakceptować. Jak się wydaje, wydanie postanowienia o przedstawieniu zarzutów wywołuje skutki prawne już od momentu dokonania aktu promulgacji tej decyzji procesowej. Organy procesowe mają oczywiście obowiązek niezwłocznego przesłuchania podejrzanego (art. 313 § 1 k.p.k.), które zazwyczaj następuje zaraz po ogłoszeniu mu postanowienia o przedstawieniu zarzutów. Podejrzanym może jednak np. powołać się na swoje złe samopoczucie albo zażądać przesłuchania z udziałem ustanowionego obrońcy. Przesłuchanie należałoby wówczas „odroczyć”, przyjmując, że toczy się ono już przeciwko określonej osobie, co ma znaczenie chociażby z punktu widzenia biegu terminu przedawnienia. Oczywiście owe „odroczenie” nie wynika z art. 301 k.p.k.

Zaprezentowany pogląd znajduje wsparcie w innych orzeczeniach Sądu Najwyższego, w tym w wyroku sformułowanym jeszcze na gruncie k.p.k. z 1928 r., którego teza zachowała aktualność: „przez przedstawienie zarzutów należy rozumieć sporządzenie przez prowadzącego śledztwo postanowienia o przedstawieniu zarzutów i ogłoszenie tego postanowienia podejrzanemu”³. Warto przy tym zaznaczyć, że w praktyce oraz doktrynie „przedstawienie zarzutów” to synonimiczne wyrażenie względem „postano-

² M.A. Nowicki, *Orzecznictwo ETPC (1 lipca–30 września 2000 r.)*, cz. 7, Pal. 2000, nr 11–12, s. 129.

³ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 1962 r., IV K 961/60, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego” 1962, nr V, poz. 77.

wienia o przedstawieniu zarzutów”⁴. Co prawda, w świetle przepisu art. 313 § 1 k.p.k. „przetawienie zarzutów” obejmuje sporządzenie stosownego postanowienia, jego ogłoszenie, a także przesłuchanie podejrzanego, jednak ta ostatnia czynność (jeśli jest oddalona w czasie od promulgacji postanowienia) nie powinna decydować o momencie wszczęcia postępowania przeciwko określonej osobie, tym samym nie stanowi niezbędnego warunku skuteczności prawnej „wydanego” (sporządzonego i ogłoszonego) postanowienia o przedstawieniu zarzutów.

Mając na uwadze powyższe należy uznać, iż kwestie związane z relacją pomiędzy „sporządzeniem” a „wydaniem” postanowienia o przedstawieniu zarzutów wciąż wywołują wątpliwości. Teza głosowanego orzeczenia nie w pełni przyczynia się do ich wyeliminowania. Reasumując, warto zatem podkreślić, iż samo „sporządzenie” wspomnianego postanowienia i załączenie go do akt sprawy jest wystarczające dla uznania, iż zostało ono „wydane” jedynie w wyjątkowych wypadkach, tzn. w razie spełnienia przesłanek wskazanych w przepisie art. 313 § 1 k.p.k. *in fine*. W pozostałych sytuacjach oprócz sporządzenia tego postanowienia organy ścigania powinny je ogłosić oraz przesłuchać podejrzanego, przy czym o skutecznym wydaniu postanowienia o przedstawieniu zarzutów można mówić już w razie jego uzewnętrznienia poprzez promulgację (ogłoszenie).

Warto dodać, iż zgodnie z trafnym stanowiskiem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 13 czerwca 2012 r.⁵ odstąpienie od ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i poprzestanie na załączeniu go do akt sprawy nie pozbawia procesowej skuteczności dalszych czynności prowadzonych w ramach postępowania przygotowawczego (*in personam*), jeśli ogłoszenie tego postanowienia, a także przesłuchanie sprawcy czynu zabronionego nie było możliwe w związku z zaistnieniem warunków wskazanych w przepisie art. 31 § 1 k.k. (niepoczytalność), a postępowanie przygotowawcze zakończyło się sformułowaniem wniosku w trybie art. 324 § 1 k.p.k. W tym wypadku, podobnie jak w sytuacji „gdy ogłoszenie postanowienia lub przesłuchanie podejrzanego nie jest możliwe z powodu jego ukrywania się lub nieobecności w kraju” (art. 313 § 1 k.p.k. *in fine*), postanowienie o przedstawieniu zarzutów może być uznane za „wydane”, nawet mimo niedokonania aktu promulgacji tej decyzji procesowej.

BIBLIOGRAFIA

- Brodzisz Z., [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015. LEX nr 1444341.
- Nowicki M.A., *Orzecznictwo ETPC (1 lipca–30września 2000 r.)*, cz. 7, Pał.2000, nr 11–12. Sygn. II KK 302/11, „Biuletyn Prawa Karnego” 2012, nr 7, poz. 18–19.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 1962 r., IV K 961/60, „Orzecznictwo Sądu Najwyższego” 1962, nr V, poz. 77.

⁴ Z. Brodzisz, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 756.

⁵ Sygn. II KK 302/11, „Biuletyn Prawa Karnego” 2012, nr 7, poz. 18–19.

GLOSA DO WYROKU SĄDU NAJWYŻSZEGO Z DNIA 5 MARCA 2014 R.,
SYGN. IV KK 341/13

Streszczenie

Pogląd Sądu Najwyższego zasługuje na częściową aprobatę. Czynności polegające na „sporządzeniu” oraz „wydaniu” postanowienia o przedstawieniu zarzutów nie powinny być z sobą utożsamiane. Wspomniane postanowienie można bowiem uznać za wydane dopiero po jego ogłoszeniu (z wyjątkiem sytuacji wskazanych w przepisie art. 313 § 1 k.p.k. *in fine*). Niezwłoczne przystąpienie do przesłuchania podejrzanego, podobnie jak promulgacja wyżej wymienionej decyzji procesowej, jest zaś obowiązkiem organów ścigania, nie stanowi jednak warunku wydania prawnie skutecznego postanowienia o przedstawieniu zarzutów, które sprawia, iż postępowanie przygotowawcze przekształca się z fazy *in rem* w fazę *in personam*.

Słowa kluczowe: *relacja pomiędzy „sporządzeniem” a „wydaniem” postanowienia o przedstawieniu zarzutów, warunki uznania postanowienia o przedstawieniu zarzutów za wydane, odstąpienie od ogłoszenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i poprzestanie na załączeniu go do akt sprawy*

GLOSS ON THE SENTENCE OF THE SUPREME COURT OF 5 MARCH 2014,
FILE NO. IV KK 341/13

Summary

The opinion of the Supreme Court deserves partial approval. Acts of the ‘development’ and ‘issue’ of an order on presenting charges should not be equated with each other. The above-mentioned order may be considered issued only after its publication (with the exception of the situations laid down in Article 313 § 1 of the Criminal Procedure Code *in fine*). A suspect’s interrogation without delay as well as the promulgation of the above-mentioned procedural decision is a duty of the law enforcement agencies. However, it is not a necessary condition under which a legally effective order on presenting charges (which transforms the preparatory proceedings from the *in rem* phase into the *in personam* phase) can be issued.

Key words: *relation between the acts of ‘development’ and ‘issue’ of an order on presenting charges, conditions under which an order on presenting charges may be considered issued, withdrawal from the announcement of an order on presenting charges and taking a decision to attach it to the case files*